

να μιλήσω κάπως πιο πλατειά για μία εργασία έξοχου και πολύ πιο γενικού ενδιαφέροντος. Ένωθ' την μελέτη του κ. Γ. Βαλέτα που επιγράφεται: «Φιλολογικά στο Βιζυηνό». Είχα και άλλοτε, έξ' αφορμής του «Κρυστάλλη» του, την ευκαιρία να αναφέρω τις τόσο ευσυνείδητες εργασίες του κ. Βαλέτα επάνω στην νεοελληνική φιλολογία' όσες αντιρρήσεις ή επιφυλάξεις κι' αν έχω στο αξιολογικό τους μέρος, στο όποιον βρισκώ συχνά μία συμπαθή, αλλά υπερβολική τάσι θαυμασμού και έπαινου, δεν μπορώ παρά να τιμήσω το συστηματικό έργο ξεκαθαρίσματος και ένημερώσεως που εβάλλθηκε να κάνη. Η νεοελληνική φιλολογία δεν έχει μελετηθ'ή ακόμη συστηματικά' όσες απόπειρες συνθέσεώς της έγιναν έως σήμερα, και αν επέτυχαν λίγο ή πολύ στις γενικές κατευθύνσεις, εσκόνταψαν όλες επάνω στις λεπτομέρειες. Για τουτό, εργασίες σαν του κ. Γ. Κατσιμπαλή και του κ. Γ. Βαλέτα, που προπαρασκευάζουν το έδαφος, είναι μεγίστης αξίας. Αν προσθήκη κανείς σ' αυτό τις δυσκολίες, τους κόπους και την αυτοθυσία, που απαιτούν οι εργασίες αυτές από τους συγγραφείς τους, τότε μόνο θα τους εκτιμήση όσο πρέπει.

Αρκεί να σημειώσω ότι το βιβλιογραφικό μέρος της διατριβής που αναλύω εδώ, περιλαμβάνει 484 τίτλους έργων του Βιζυηνού ή περί Βιζυηνού. Βέβαια το μέρος αυτό είναι το πιο αγάριστο, αν και δεν είναι το λιγώτερο χρήσιμο για τον μελλοντικό μελετητή. Το πιο ενδιαφέρον μου έφανεκε το δεύτερο μέρος, όπου μέσα σε είκοσι ή τριάντα περίπου σελίδες μάς δίνεται η τραγική βιογραφία του ποιητού. Η επιγραμματική φράσις του

συγγραφέως, το θέλημένα ψυχρό και σκληρό του ύφος, προσδίδουν ένα αληθινό θέλητρο στις σελίδες αυτές, γιατί παρεμβάλλεται όσο το δυνατόν πιο διακριτικά μεταξύ της ιστορίας και του αναγνώστου. Έτσι βλέπουμε την τυπική ιστορία της απόδοσης ανόδου του Έλληνα επάνω στην κοινωνική κλίμακα, με τις γνωστές της δυσάρεστες συνέπειες: έλλειψις παραδόσεως, έλλειψις πνευματικού περιβάλλοντος. Ο πατέρας του Βιζυηνού ήταν προυματεύτης σ' ένα χωριό της Θράκης σ' ηλικία τριανταενός ετών ο ποιητής είναι διδάκτωρ της φιλοσοφίας του πανεπιστημίου της Λειψίας! Η μητέρα του, όταν έχηρεψε, ξενοδούλευε για ά ζήση και να θρέψη τα παιδιά της...

Άλλα μια ζωή τόσο ελαφρά θεμελιωμένη, και ανάγκην θα γνωρίση απότομες μεταπτώσεις. Υποστηριγμένος από τον προσάτη του Γ. Ζαρίφη, ο Βιζυηνός, ζή κάπου δέκα χρόνια στην Ευρώπη, από τα οποία μερικά μετά το τέλος των σπουδών του. Στά 1884, ο Ζαρίφης πεθαίνει' ο ποιητής αναγκάζεται να έρθη στας Αθήνας και να ζητήση δουλειά. Η φήμη του είχε προπορευθ'ή: τον περιμένει ή επιτυχία στην κοσμική και την φιλολογική κοινωνία. Αρχίζουν όμως άμεσως κά' αι δυσκολίες' ή συνήθεια της άνέτου ζωής τον ώθει προς επιχειρήσεις για τις οποίες δεν είναι καμωμένος, και χάριν των οποίων παραμελεί την έπιστήμη του και την τέχνη του. Η ύγεια του κλονίζεται' επάνω τα χρόνια των επιτυχιών: χάνει την έδρα που ήλπιζε να πάρη στο Πανεπιστήμιο, άποτυγχάνει σε δυο από τους ποιητικούς διαγωνισμούς που ήσαν ή μάστιγι της εποχής του. Το 1892, ή άρρώστεια του που διαρκώς έχειροτέρευε, τον στέλνει στο Δρομοκαίτειο, όπου πεθαίνει τέσσερα χρόνια άργότερα σ' ή ηλικία 47 ετών.

Αυτή είναι ή ιστορία του, καθώς μάς την δίνει ο κ. Βαλέτας, στην έπισημη πηγή άνεκδότα σελίδες. Μας γεννά βαθύτατη την συμπόνια το άνεβασμά του, γιατί το πνεύμα και έλπίδες, ή πτώσις του μέσα στο σκοτάδι. Σαν μία λαμπρή φωτοβολίδα, ήγη στήχη μονάχα μάς άφησε στο πέρασμά του. Γιατί, πρέπει να το δημολογήσουμε, αν έξαιρέση κανείς μερικά του διηγήματα, τα όποια και αυτά μάλλον άφηγήσεις είναι παρά διηγήματα και δεν συγκρίνονται παραδείγματος χάριν με τα έργα των συγχρόνων του, του Ροΐδη, του Παπαδιαμάντη, τα άλλα του έργα δεν διαβάζονται. Από τα ποιήματά του, αν δεν άπατώμαι, έπιζούν μόνο λίγοι στίχοι παιδικοί και μερικοί γραμμένοι στο φρενοκομείο. Ο κ. Βαλέτας στο τέλος της μελέτης του έπισυνάπτει μερικά άνέκδοτα ποιήματα του Βιζυηνού, τα όποια είναι χρήσιμα για την καλλίτερη γνωριμία με τον ποιητή, αλλά δεν προσθέτουν τίποτε στην δόξα του' ένα τουλάχιστον από αυτά έχω την έντύπωσι ότι δημοσιεύεται με άρκετά λάθη. Καθώς όμως μάς πληροφορεί ο κ. Βαλέτας, ότέτοιου είδους σφάλματα είναι συνήθεια μέσα στις εκδόσεις των έργων του Βιζυηνού.

Θα μ' ενδιέφερε να κλείσω το άρθρο τουτό με μία παρατήρησι ή όποια αν και έξ' αφορμής του Βιζυηνού έχει πολύ γενικώτερο ενδιαφέρον και πολύ πιο μακρυνές άπηγήσεις. Ένωθ' να πω το πόσο ο Βιζυηνός έχει συνειδησι Θράκιή: ή γλώσσα, ή λαογραφία, ή ιστορία της Θράκης τον ενδιέφεραν και τον άπασχολούσαν' ακόμη και τη δόξα του, τοπική την όνειρεύεται «θενά γίνω δίχως άλλο — μέσ' της Θράκης τά χωριά — ύποκείμενο μεγάλο», έγραφε με θυμοσοφία, νέος όταν ήταν, είκοσιπέντε ετών. Το σπουδαιότερο όμως είναι ότι εκεί ιδίως επέτυχε και εκεί άγγισε την σχετική άθανασία των γραμμάτων, όπου μιλεί σαν θρακιώτης, όπου ή συνειδησις της καταγωγής του μένει ζωντανή. Το φαινόμενο αυτό παρουσιάζεται μέσα στην φιλολογία μας με την σταθερότητα ενός νόμου: εκτός από μερικές έξαιρέσεις, είναι φανερό ότι το έλληνικό λουλουδι έχει ανάγκη της δικής του γήσγια ν' άνθιση' το ξερρίπωμα το πνευματικό, καθώς απέδειξε ή έμπειρία της τελευταίας γενεάς δεν άείζει τίποτε για τους Έλληνας. Και τουτό είναι άλλος ένας λόγος για τον όποιον οι τοπικιστικές αυτές προσπάθειες του είδους των «Θρακιικών» πρέπει να υποστηρίζονται με φανατισμό από όσους έλπίζουν σε μία μελλοντική προκοπή της φυλής μας.

Κ. Θ. ΔΗΜΑΡΑΣ

Επιγραμμάτις

